

Lærervejledning – Mission Kold Krig

Den Kolde Krig betegner tidsperioden fra 1946 til 1991, dvs. fra Anden Verdenskrigs afslutning til Sovjetunionens sammenbrud. Nogle mener, at murens fald i 1989 markerer afslutningen.

Den Kolde Krig handlede om ideologi og magt. Verdens lande var delt i to ideologier: Sovjetunionen, Kina, Østtyskland og Cuba var inspireret af kommunisme eller socialisme, mens USA og Vesteuropa troede på kapitalisme eller liberalisme.

Winston Churchill er citeret for at kalde den fysiske deling af Europa for *Jerntæppet* - en grænse, der for mange var umulig at forcere.

For at eleverne skal få et udbytte af rollespillet er det nødvendigt, at de ved noget om ideologier, og hvem der troede på hvad. De skal også vide lidt om atomkapløbet, og hvilken rolle Cuba spillede.

Elevopgaverne kan enten løses ved at søge på internettet eller ved at slå de forskellige ord, og begreber op i opslagsværker eller historiebøger. Det kan være en god idé at stille opslagsværker til rådighed, da forberedelse dermed kan træne eleverne i at benytte fagbøger.

Opgaven bør kunne løses på en lektion.

Se tidslinje herunder

Se en introtekst til Den Kolde Krig herunder

KORT TIDSLINJE FOR DEN KOLDE KRIG

- 5. marts 1946 ----- Winston Churchill holder sin "jerntæppe" tale
- 12. marts 1947 ----- Truman-doktrinen
- 1948-1952 ----- Marshallplanen
- 1948 ----- Østeuropa, og alle lande fik senest her kommunistiske regeringer.
- April 1948 - maj 1949 ----- Luftbro til Berlin.
- 4. april 1949 ----- NATO oprettes (14 LANDE)
- 5. maj 1949 ----- Bundesrepublik Deutschland (BRD), bedre kendt som Vesttyskland, etableres.
- 14. maj 1955 ----- Warszawapagten oprettes
- 25. juni 1950 ----- Korea-krigen starter.
- 14. maj 1955 ----- Warszawapagten underskrives.
- 2. januar 1959 ----- Fidel Castro bliver kommunistisk leder af Cuba.
- 15. august 1961 ----- Berlin-muren bliver opført og deler Berlin op i to dele.
- 14. - 28. oktober 1962 ----- Cubakrisen
- 1965-1975 ----- Vietnam-krigen
- 9. november 1989 ----- Murens fald
- 1991 ----- Sovjetunionen opløses

DEN KOLDE KRIG

Krigserklæringen – Trumandoktrinen

Der var to, der startede Den Kolde Krig: USA og Sovjetunionen (USSR) eller som man sagde: Vesten og Østen, Den kapitalistiske verden og Den kommunistiske.

Den kolde krig blev erklæret da USA's præsident Truman i 1947 sagde: **“Jeg mener, at det må være USA's politik at støtte frie folk, som gør modstand mod bevæbnede mindretals forsøg på al undertrykkelse eller pres udefra”**. Dette kaldes Trumandoktrinen.

Af citatet fremgår det, at USA ville gribe ind i konflikter overalt i verden, hvor de anså demokratiet for truet. Dette betød, at USA ydede militær bistand til Grækenland i kampen mod kommunistiske grupper. Senere fulgte Korea, Vietnam, og andre steder.

Marshallhjælpen

Trumandoktrinen blev fulgt op af Marshallplanen. Med denne ville amerikanerne give penge til genopbygningen af det krigshærgede Europa. Marshallplanen var beregnet på hele Europa og således også Østeuropa.

Som USA havde regnet med meldte Sovjetunionen og de østeuropæiske lande fra. Da USSR sagde nej kom USSR til at fremstå som den skyldige i delingen af Europa.

Europas opdeling

USSR strammede nu grebet om Østeuropa, og alle lande her fik senest i 1948 kommunistiske regeringer. I Tyskland lukkede Sovjetunionen vejene til Vestberlin, og vestmagterne måtte forsyne byen via en luftbro. Denne blokade af Vestberlin strakte sig fra april 1948 til maj 1949.

Den Kolde Krig medførte desuden NATOs oprettelse den 4. april 1949. NATO var et samarbejde mellem USA, Canada og 12 europæiske lande, herunder Danmark. NATO var reelt rettet mod Sovjetunionen. Som reaktion på NATO oprettede Sovjetunionen Warszawapagten i 1955. Dermed var opdelingen også blevet militær. De to blokke stod nu overfor hinanden, og frygten for en varm krig blev skærpet.

Introduktion til Cubakrisen

Cubakrisen var Den Kolde Krigs mest alvorlige konfrontation mellem de to supermagter USA og Sovjetunionen. Krisen var på nippet til at kaste verden ud i en atomkrig.

Vi var på tærsklen af en atomkatastrofe, og vi taler ikke om dage eller timer, men om minutter

Hvad var Cubakrisen?

Krisen opstod, da amerikanerne opdagede, at Sovjetunionen i hemmelighed var i fuld gang med at opstille atombevæbnede raketter på Cuba - kun 140 km fra den amerikanske kyst. Opdagelsen skete ved en analyse af de fotografier, som et amerikansk spionfly havde taget den 14. oktober 1962 under en flyvning over Cuba.

Opstillingen blev foretaget på trods af, at den sovjetiske ministerpræsident Nikita Khrusjtjov havde lovet præsident Kennedy, at Sovjetunionen ikke ville forsyne Cuba med angrebsvåben. Amerikanerne opfattede raketterne som en uacceptabel sikkerhedsrisiko, og de var fast besluttet på at få raketterne fjernet - om nødvendigt med magt

Hvem traf beslutningerne?

Den 16. oktober 1962 nedsatte præsident Kennedy et sikkerhedsråd, der skulle træffe bestemmelser om, hvordan USA skulle reagere på krisen.

Hvorfor blev raketterne opstillet?

Spørgsmålet om, hvorfor Sovjetunionen besluttede sig til at opstille atomraketter på Cuba optog naturligvis deltagerne i det nationale sikkerhedsråd i Washington. Her nåede man frem til fem alternative hypoteser:

1. *Raketterne kunne bruges i en eventuel fremtidig byttehandel, fx med de amerikanske raketter i Tyrkiet.*
2. *Raketterne på Cuba skulle bortlede verdens opmærksomhed fra Berlin. Hvis USA angreb Cuba, ville dette splitte NATO, og stemningen i Latinamerika ville år frem være uforsonlig antiamerikansk. Angrebet ville over for Sovjetunionen og Kina demonstrere amerikanernes aggressive politik, og mens den amerikanske regering måtte koncentrere sig om en negativ opinion hjemme og ude i verden ville Sovjetunionen få fred til at stramme grebet om Berlin.*
3. *Raketterne skulle sikre, at USA efter Svinebugtsaffæren ikke igen forsøgte at invadere Cuba.*
4. *Raketterne skulle skræmme USA fra at reagere, og derved demonstrere USA's manglende troværdighed ved ikke at leve op til løfter over for andre lande i verden.*
5. *Raketterne skulle på en billig måde styrke Sovjetunionens atomslagkraft. Ved at placere kortrækkende atomraketter på Cuba ville Sovjetunionen kunne bøde på det forhold, at man, hvad angik langtrækkende raketter, var håbløst bagefter amerikanerne*

Hvilke alternativer havde man?

I sikkerhedsrådet var der stort set enighed om, at USA var nødt til at reagere på den opbygning af sovjetiske atomraketter, som var i gang på Cuba. Man var enige om, at man ikke blot kunne optage forhandlingen med modparten. Efter erfaringerne fra Svinebugten stod det også klart, at et luftangreb med efterfølgende invasion af Cuba heller ikke var en brugbar fremgangsmåde - selv om nogle af de militære rådgivere gik ind for denne løsning. Som sikkerhedsrådet opfattede situationen havde USA reelt kun to muligheder: Enten kunne man bombe ramperne eller også kunne man indføre en blokade af Cuba, og således sikre sig, at anlæggene ikke blev fuldført og forsynet med raketter. Efter drøftelser i rådet valgte man den sidste mulighed.

Hvordan reagerede USA?

Efter nøje overvejelser i det nationale sikkerhedsråd traf præsident Kennedy den beslutning, at USA skulle udsætte Cuba for en flådeblokade, der skulle sikre, at der ikke nåede flere forsyninger frem til øen. Man vidste, at der var adskillige sovjetiske skibe på vej til Cuba. Disse ville man standse, og hvis de medbragte raketter eller dele til raketopstilling ville de blive afvist med magt. Det viste sig, at Sovjetunionen holdt de ømtålelige skibe tilbage. Ingen af de skibe, som den amerikanske flåde stoppede medførte krigsmateriel, og de fik lov til at fortsætte.

Hvad var det mest kritiske tidspunkt?

Krisens mest højspændte tidspunkt var den 27. oktober, da et amerikansk spionfly blev skudt ned over Cuba, og piloten blev dræbt. Det viste sig senere, at dette ikke var sket efter ordre fra Kreml, men episoden var meget tæt på at udløse et amerikansk gengældelsesangreb, hvilket kunne have bragt krisen helt ud af kontrol.

Hvordan blev Cubakrisen løst?

Dybest set ønskede ingen af de to statsledere en atomkrig, men problemet var at få afsluttet krisen uden tab af prestige. Under krisen sendte Khrusjtjov to breve til Kennedy. I det første erklærede han sig rede til at fjerne raketterne, hvis USA ville love ikke at angribe Cuba. I det andet var tonen skærpet, og Khrusjtjov krævede nu også de amerikanske raketter i Tyrkiet fjernet. Kennedy valgte at se bort fra det andet brev. Han svarede, at USA var villig til at give det ønskede løfte. Samtidig fik Khrusjtjov ad diplomatisk vej at vide, at raketterne i Tyrkiet ikke ville komme til at stå i vejen. De ville senere blive fjernet.

I virkeligheden var de amerikanske raketter i Tyrkiet forældede, og USA havde allerede inden krisen besluttet, at de skulle fjernes. Nu blev de blot stående lidt længere, end planen var. Hermed var krisen løst, og verden kunne ånde lettet op.

Hvad medførte Cubakrisen?

Den umiddelbare lære af Cubakrisen var, at de to supermagter i fremtiden måtte søge at undgå, at udviklingen pludselig løb løbsk. Man var enige i, at en relativ banal hændelse i fremtiden ikke måtte kunne udløse en atomkrig. Dette førte umiddelbart til oprettelsen af den såkaldte varme linje mellem Kreml og Det Hvide hus. Forbindelsen bestod af en fjernskriverforbindelse, der hurtigt kunne bringe de to statsledere i kontakt med hinanden.

Afslutningen

Afslutningen af Cubakrisen medførte et vist tøbrud mellem de to supermagter bestemt af et godt forhold mellem de to statsledere Kennedy og Khrusjtjov. Dette tøbrud varede dog ikke længe, og snart blev den kolde krig igen optrappet. Det skyldtes, at de to hovedpersoner forsvandt fra den politiske scene. Allerede i november 1963 blev præsident Kennedy myrdet, og i oktober 1964 blev Khrusjtjov afsat.

Symbolet på Den Kolde Krigs afslutning er Berlinmurens fald i november 1989.

Gorbatjov og Reagan

En af grundene til Den Kolde Krigs afslutning er Mikhail Gorbatjov. Han blev leder af Sovjetunionen i 1985. Landet havde det da rigtig skidt: Økonomien var brudt sammen.

Gorbatjov gennemførte derfor to reformer: **glasnost**, ("politisk åbenhed") og **perestrojka** ("økonomiske reformer").

I USA gik det heller ikke godt: Økonomien var stram, og præsident Ronald Reagan førte en aggressiv linje overfor "Det onde imperium", som han kaldte Sovjetunionen, og øgede våbenkapløbet.

Der blev dog forhandlet, hvilket førte til en historisk nedrustningsaftale i 1987. I årene efter blev denne efterfulgt af flere nedrustningsaftaler, hvor der blev indført begrænsninger i de to landenes militær.

Udviklingen i Østeuropa

Afslutningen på Den Kolde Krig skete dog for alvor i Østeuropa. De kommunistiske styre havde mødt modstand fra befolkningerne flere gange, f.eks. i Prag i 1968. Hver gang var der dog blevet slået hårdt ned på oprørerne med støtte fra Sovjetunionen - de østeuropæiske lande var vigtige allierede mod NATO.

Gorbatjov så dog efterhånden de østeuropæiske lande som en stor økonomisk belastning og en begrænset fordel. Derfor var der ikke den samme iver for at bevare dem under Sovjetunionens kontrol. Den nye åbenhed **glasnost** gjorde det muligt at udtrykke sin utilfredshed. I 1989 faldt staterne derfor en efter en - som regel fredeligt.

Kun i Rumænien nægtede præsident Ceausescu at overgive sig, og her endte det med kampe og præsidentens henrettelse. I 1991 blev det for meget for de gamle magthavere, der forsøgte at gennemføre et kup mod Gorbatjov. Kuppet mislykkedes bl.a. fordi Boris Jeltsin, som var blevet valgt til præsident for Rusland (som var en del af Sovjetunionen), havde held til at få befolkningen til at demonstrere mod kupmagerne. Dermed faldt Sovjetunionen fra hinanden, og således forsvandt den ene supermagt og part i Den Kolde Krig. Den Kolde Krig var derfor definitivt slut.

Kilder: Emu.dk samt Faktalink.dk (af bibliotekar Richard Juhre, 2002.)